

Neron perintö

■ Leonardo da Vinci oli kiinnostunut kaikesta ja myös kirjasi kaikki havaintonsa. Yleisneron työpäiväkirjat avaavat ikkunan suoraan hänen tutkijankammioonsa.

Pekka T. Heikura

Tiedemies, taiteilija ja yleisnero **Leonardo da Vinci** (1452–1519) oli omien sanojensa mukaan *omo sanza lettere*, mies vailla kirjavisivistystä.

Silti hän jätti jälkeensä renessanssiajan laajimman ja kiehtovimman kirjallisen perinnön: luonnon elementteihin ja ilmiöihin, eläimiin, ihmisiin, kasveihin, tieteeseen ja taiteeseen liittyviä havaintoja, allegorioita, piloja, piirroksia, luonnoksia, kaavakuvia, harjoitelmia ja kirjoitelmia.

Vaikka huomattava osa Leonardon muistiinpanoista on aikojen saatossa kadonnut, niitä on säilynyt 7 000 lehteä eli 14 000 sivua.

Alkuun aineistoa on ollut ehkä jopa 100 000 sivua. Asiasta ei ole todisteita, mutta osa on ilmeisesti hävitetty tahallisesti arkaluontoisen tai tuomittavana pidetyn sisällön takia. Tuhon kohteeksi on saattanut joutua esimerkiksi seksiin liittyvä materiaali, jota homoseksuaalin tutkijan säilyneestä aineistosta ei juuri löydy.

Työpäiväkirjojen merkillinen yksityiskohta on, että ne on lähes aina kirjoitettu nurinpäin ja vasemmalla kädellä siten, että kirjoitusta voi lukea vain peilin avulla tai katsomalla arkkia valoa vasten.

Suomalaiset lukijat pääsevät sukeltamaan suoraan renessanssineron pään sisään **Laura Lahdensuon** kokoaman ja suomentaman koosteen ansiosta. Teoksen kustantama 439-sivuinen suurteos *Yleisneron työpäiväkirjat* sisältää Leonardon kirjoitusten ja piirrosten lisäksi runsaasti lähdemateriaalia.

Papereissa korostuu *esperientia*, kokeiden kautta luonnosta, ihmisestä ja maailmankaikkeudesta saatava tieto. Leonardo pyrki hallitsemaan maailmaa kuin moderni tutkija: havaitsemalla, punnitsemalla, laskemalla ja mittaamalla.

Leonardo myös tiesi, että ”luonnossa ei esiinny seurausta ilman syytä”. Kausaalisuhteiden selvittäminen kokeiden avulla on nimenomaan renessanssin ansio ja länsimaisen luonnontieteen kulmakiviä.

Varmimpana tieteenä Leonardo piti matematiikkaa, jota hän kannusti kaikkia opiskelemaan. Hänelle matematiikka oli ennen muuta käytännön työväline, jota hän tarvitsi arkkitehtuurissa, mekaniikassa sekä kone-, vesirakennus- ja siltainsinöörin työssään.

Pilkkasi alkemiaa

Leonardon havainnot ja oletukset kertovat hänen olleen huimasti edellä aikaansa. Väitti kirkko mitä tahansa, tutkija näki, että ”maa ei ole auringon kiertoradan keskipisteessä eikä se ole maailmankaikkeuden keskus”.

Sen sijaan sekä maa että kuu lainaavat valonsa auringosta, Leonardo kirjoittaa.

Luonnontieteilijä ja ajattelija käsitti senkin, että fossiilit ovat kivettyneitä eläimiä tai kasveja kaukaisesta menneisyydestä – eivätkä pahalaisen yritys harhauttaa ihmisiä.

Aikansa lääkärien Leonardo tajusi olevan pelkkiä puoskareita, joita oli paras karttaa kaikin keinoin.

”Neuvon, kuinka pysyä terveenä: par-

haiten onnistut, jos pysyttelet visusti erossa lääkäreistä, sillä heidän juomansa ovat eräänlaista alkemiaa, josta onkin kirjoitettu yhtä monta kirjaa kuin lääketieteestä”, hän kommentoi sarkastisesti.

Omia reseptejään Leonardo ei silti malta olla suosittelematta. Esimerkiksi meritaudista kärsivien pitää hänen mukaansa nauttia koiruohouutetta. Viiniä taas tulee juoda ”usein mutta vain vähän kerrallaan eikä koskaan tyhjään vatsaan”.

Leonardon omat lääketieteelliset ja anatomiset tutkimukset olivat hämmästyttävän edistyskellisiä. Saadakseen tarkat tiedot ihmiskehon rakenteesta Leonardo leikkeli vainajia, kuten tekevät lääketieteen opiskelijat nykyäänkin.

Alkemian hylänneellä Leonardolla oli jo runsaasti kemian tieteellistä osaamista. Hän esimerkiksi kumosi väitteen, että elohopea olisi ”kaikkien metallien yhteinen siemen”.

Leonardon ”kreikkalainen tuli” jatkoi antiikin aikana käynnistynyttä polttoaisteluaineiden historiaa. Italialaisen kehittämä aine koostui pajuhiilestä, salpietarista, puhtaasta alkoholista, rikistä ja piestä sekä olibaanihartsista, kamferista ja etiopialaisesta villasta. Niistä keitetty seos paloi niin hanakasti, että se syytti puun jopa veden alla.

Leonardo näki häkellyttävän kauas tulevaisuuteen. Jotkut hänen keksinnöistään, esimerkiksi helikopteri ja laskuvarjo, toteutuivat vasta 1900-luvulla.

Kirjoittaja on historiantutkija ja vapaa toimittaja.

Jumalainen maalari

Leonardo da Vinci syntyi pienessä Vincin maalaiskylässä Italian Toscanassa. Hänen isänsä, notaari **Piero di Antonio** havaitsi varhain, että poika piirsi ja maalasi ”jumalaisesti”.

Leonardosta kehittyikin kaikkien aikojen suurim-

piin kuvataiteilijoihin kuuluva mestari, joka työskenteli pääasiassa Firenzessä ja Milanossa.

Hänen tunnetuimmista töistään *Pyhä ehtoollinen* on Santa Maria delle Grazien luostarin seinällä Milanossa ja *Mona Lisa* Pariisin

Louvre-museossa.

Taiteessa Leonardo tunnustetaan myös kuvanveistäjänä, muusikkona ja kirjailijana, humanistisissa tieteissä filosofina.

Viimeiset vuotensa Leonardo eli Ranskassa kuningas **Frans I:n** palvelukses-

sa. Monarkin kanssa tehty työsopimus on kuvaava: Leonardon toimenkuvaan sisältyivät taidemaalauksen lisäksi tehtävät ”insinöörinä, kuninkaallisena arkkitehtina ja valtionmekaanikon”.